

Een nieuw beheersplan voor de Texelse duinen

WERKGROEP LANDSCHAPSZORG TEXEL

Langs de hele Texelse westkust ligt een uitgestrekt duingebied, bijna 3.000 hectare groot en vrijwel geheel in beheer bij Staatsbosbeheer (SBB). De Texelse duinen vormen een belangrijk natuurgebied, maar zijn evenzeer als recreatiegebied in trek. Voor een goed beheer heeft Staatsbosbeheer enige tijd geleden een nieuw beheersplan vastgesteld, wat door de Werkgroep Landschapszorg Texel niet onverdeeld positief is ontvangen.

Per seizoen worden de Texelse duinen zeker door 3 miljoen mensen bezocht. Daartoe zijn veel voorzieningen getroffen: vrijwel in de hele lengterichting loopt een fietspad langs of door het gebied, er is 60 km wandelpad en bovendien doorsnijdt een zestal strandlagen het duingebied. Al vanaf de jaren vijftig lag bij het beheer de nadruk op veiligstelling van dit natuurgebied. Kosten noch moeite werden gespaard om een waterdichte bewaking van het gebied te krijgen, met het steeds groeiende toerisme werden steeds meer gebieden afgesloten en er werd een duidelijke toegangsregeling doorgevoerd. Mede daardoor zijn grote delen van de duinen ondanks de grote recreatiedruk betrekkelijk gaaf en rijk aan natuur gebleven. Het duingebied is het meest vogelrijke gebied op Texel en voor de vegetatie is het gebied welhaast nog belangrijker. Of het nu in natte duinvalleien of in oude vliervegetaties is, overal groeit wel iets zeldzaams. Vele ornithologen bezongen de rijkdom van Texel en het is geen wonder dat plantkundigen er net zo over denken: "Het Nederlandse volk mag zich wel bewust zijn, welke rijkdommen het nog in de natuurreservaten van Texel bezit. Laten we hopen dat de steeds grotere stroom bezoekers aan ons grootste Waddeneiland zich dit bezit waardig zullen tonen.", schrijven Westhoff en van Oosten in hun boek "De plantengroei van de Waddeneilanden".

Erosie door overbetreding
ondanks verbodsbordjes
(foto: A. Dijkse).

Nieuw beheersplan

In maart 1991 werd een nieuw beheersplan voor de duinen van Texel vastgesteld. Nieuw leek te zijn, dat dit plan een soort inspraakprocedure onderging. Het concept werd voor commentaar toegestuurd aan enkele natuurbeschermingsorganisaties die in de regio actief zijn: de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, de Stichting Duinbehoud en de Werkgroep Landschapszorg Texel (WLT). Bovendien lag het ter inzage voor de Texelse bevolking en werd een inspraakavond georganiseerd. De leden van de Texelse gemeenteraad en B&W konden uitgebreid commentaar leveren.

Helaas, hoewel de genoemde natuurbeschermingsorganisaties op vele punten uitgebreid kritiek leverden, werd daarvan weinig in het uiteindelijke plan teruggevonden. Veel minder dan vroeger blijkt in het beheer rekening te worden gehouden met specifieke plaatselijke situaties, maar zijn landelijke, uniforme regels en getallen tot norm verheven.

Het beheersplan is onderverdeeld in drie delen:

1. Inventarisatie;
2. Evaluatie en Planning voor de lange termijn;
3. Beheersmaatregelen.

We kunnen hier onmogelijk op alle zaken ingaan, zoals we dat in onze reactie naar SBB deden. In dit artikel beperken we ons tot het beheer met betrekking tot de recreatie.

Suggestief en onjuist

Wat betreft de afweging recreatie-natuurbehoud staat in dit beheersplan zo ongeveer het slechtste dat in de laatste 50 jaar door een (mede)-natuurbeschermingsorganisatie (SBB) over de Texelse natuur is gezegd. Bij de evaluatie van de recreatie wordt namelijk doodleuk beweerd dat het sterk toegenomen recreatieve gebruik (sinds 1970 is het aantal overnachtingen op Texel met bijna 70% gegroeid) en de afname van toezicht (sinds de jaren 70 met bijna 50%) niet tot een aanwijsbare ecologische verarming heeft geleid! Onderzoek op dit gebied is echter nauwelijks gedaan, alleen van de broedvogels en een klein aantal soorten planten zijn jaarlijkse gegevens bekend. De gemeente Texel heeft, zoals was te verwachten, zo'n mededeling direkt opgepikt en dit heeft de bescherming van de duinen en het terugdringen van de recreatie daar geen goed gedaan. Waarom bagatelliseert Staatsbosbeheer de recreatie-effecten en hoe komt de dienst erbij dat recreatie geen nadelige invloed op de stand van een aantal soorten vogels heeft? Uit diverse onderzoeken in den lande blijkt immers dat er wel degelijk allerlei negatieve effecten zijn. Is dit om de bezuinigingen te rechtvaardigen en vol te houden dat met veel minder uitgaven hetzelfde resultaat kan worden gehaald?

Door de Texelse duinen loopt 60 kilometer wandelpad (foto: S. Dijkse).

Broedvogels

Onjuist en zelfs suggestief is gebruik gemaakt van de gegevens van broedvogelinventarisaties. De aantallen paren van Velduil, Wulp, Lepelaar en Kiekenieven zijn zonder meer afgezet tegen het aantal bewakingsuren. De keuze van soorten is op z'n minst twijfelachtig. De Lepelaarkolonies zijn nu juist de plaatsen waar de bewaking het langst op hetzelfde peil gebleven is en de aantallen Kiekenieven en Uilen worden vooral bepaald door de aanwezigheid van geschikt voedsel.

De Wulp is op termijn echter zeker achteruit gegaan in gebieden waar de recreatiedruk hoger werd. Het totaal aantal paren op heel Texel lijkt gelijk gebleven omdat steeds meer gebieden werden geteld en de methodes van inventarisatie werden verbeterd. En waarom worden soorten zoals Blauwe reiger, Kievit, Grutto, Veldleeuwerik en Paapje niet genoemd? Die zijn wel in aantal achteruit gegaan.

Wij zeggen niet dat dat door de recreatie komt, maar het uitzoeken van "recreatiegevoelige" soorten die in aantal toenemen, lijkt wel wat erg naar een resultaat toe werken. Bovendien zullen effecten van verstoring (die vooral optreden in het broedsucces) van langlevende vogels zoals bijvoorbeeld de Wulp zelden meteen afleesbaar zijn in populatiegroottes. Een belangrijk manco is dat de aantallen alleen vergeleken zijn over de afgelopen beheersperiode (1980-1990) waarin in een aantal terreinen een andere telmethode werd ingevoerd. Bovendien is dat geen termijn waarop reële uitspraken over fluctuaties in samenhang met externe factoren gedaan kunnen worden.

Toezicht

Het aantal rondleidingen voor bezoekers zakte van 10.000 naar 5000, terwijl het aantal gesignaleerde overtredingen stabiliseerde op 5000. Opmerkelijk is, dat bij overzichten van aantallen rondgeleide bezoekers en gesignaleerde overtredingen niet vermeld wordt dat de personeelsbezetting sterk achteruit is gegaan. Door dit teruglopend aantal personeelsleden kunnen verzoeken voor een rondleiding steeds minder vaak worden gehonoreerd en kan de

handhaving van de regels steeds minder goed worden gecontroleerd. De oorzaak is de bezuiniging op personeel.

Die bezuinigingen op zowel begrotingsgeld als personeel worden in het beheersplan nauwelijks genoemd, ook niet bij de evaluatie van het beheer in het verleden. Naar aanleiding van de verdere bezuinigingen trok de WLT reeds twee jaar geleden aan de bel bij de directeur Staatsbosbeheer en de pers. Toen werd door de directie toegezegd dat er niet op personele inzet bezuinigd zou worden om de natuurlijke waarden in de duingebieden blijvend te kunnen beschermen. Aan de Werkgroep werd toegezegd dat dit in het kader van het beheersplan zou worden bekeken en vastgelegd. Dat dit niet duidelijk in het plan gebeurde, bleek eind 1991. In het budget voor 1992 was dermate gesnoeid, dat SBB in plaats van 5 tijdelijke surveillant-rondleiders er maar 3 kon aannemen. De WLT heeft hiertegen tevergeefs bij de directeur SBB geprotesteerd.

Landschapsontsiering

Het valt ons op dat in het hoofdstuk waarin de gevolgen van recreatie op natuur en landschap worden opgesomd, het landschap ontbreekt. Het woud van verbods-, aanwijzings- en informatieborden, de kilometerslange afrasteringen, het aanleggen van nieuwe wegen en paden, parkeerterreinen vol auto's en "strandpaviljoens" bovenop de duinen worden niet genoemd als landschapsontsierende elementen.

Tot voor kort stond SBB op drie plaatsen toe dat er een strandpaviljoen permanent in de duinen geplaatst werd. Nu mag dat bij alle strandlagen, in totaal 11. Dat betekent extra aantastingen, ook omdat dergelijke duinrestaurants veel publiek aantrekken dat niet speciaal voor de natuur komt en vrijwel altijd van auto's gebruik maakt.

Openstelling

De effecten van de recreatie op het duinlandschap zijn legio, ook de afgelopen jaren. Vooral de laatste jaren neemt het aantal plaatsen met erosie door overbetreding in de minder consequent bewaakte gebieden weer toe.

In de Slufter is nog volop gelegenheid voor natuurstudie (foto: S. Dijkse).

In de toekomst kan dat erger worden. Tot nu toe werden de paden door de rustgebieden per 1 september geopend omdat dan de grote stroom toeristen weer weg was en het broedseizoen vrijwel was afgelopen. Nu stelt men de openingsdatum op 15 augustus; midden in het seizoen dus. Een onderbouwing daarvoor wordt in het plan niet gegeven. Niemand vroeg om deze maatregel, noch de Texelaar, noch de rekreatant. Men had er vrede mee dat er in de drukke tijd rustgebieden van voldoende omvang bleven. WLT en Duinbehoud en zelfs gemeenteraadsleden hebben zich tijdens de inspraakprocedure tegen een vroegere openstelling uitgesproken. De maatregel betekent onder meer dat de broedplaatsen voor Lepelaars open liggen voor het publiek. Vrijwel elk jaar bevinden zich in augustus nog jonge Lepelaars in de nesten. Ervaringen wijzen uit dat in de duinen alleen paden geopend kunnen worden, als er een consequente bewaking is. Het aantal overtredingen is anders ondanks een uitgebreide en "waterdichte" bebording recht evenredig met het aantal meters pad. De WLT heeft daarom in een brief de directeur van SBB gevraagd de oude regeling te handhaven. Tot nu toe is dat gelukkig ook gebeurd.

Positieve punten

Er staan ook maatregelen in het plan, waar we het van harte mee eens kunnen zijn. Dat is o.a. het geval met de afsluiting van het noordelijk deel van De Slufter gedurende het hele jaar. Nu kan hier een goed rustgebied voor water- en wadvogels ontstaan.

Een extra wandelroute en uitkijkpunt langs de rand van het gebied vormen een garantie dat toch iedereen het natuurlijk leven in het gebied kan zien. Alleen het rondzwerven door de vlakte behoort voorgoed tot het verleden. Het zuidelijk deel van De Sluftervlakte blijft zoals altijd wel vrij toegankelijk.

We kunnen ook instemmen met de intentie het autoverkeer uit het bos te weren en verharde wegen af te sluiten. Het zal echter niet meevallen om dit nu bij de Texelse gemeenschap aanvaardbaar te maken. Onmiddellijk moeten we terugdenken aan bijna twintig jaar geleden toen we tevergeefs bij SBB aandrongen op het niet verharde van zandwegen en het weren van autoverkeer in het bos.

Slotopmerkingen

We moeten helaas stellen, dat er bij SBB geen sprake meer is van integrale bescherming van natuurwaarden, toch één van de belangrijkste taken naast bosbouw en recreatie. Er worden keuzen gemaakt, die biologisch onderbouwd lijken, maar in feite geregeerd worden door de beperking in middelen. Waarvoor we vreesden, kwam begin 1992 al uit, nog geen jaar nadat het beheersplan ondertekend werd door de directeur SBB: het District Texel kreeg na alle eerdere bezuinigingen f100.000 minder voor het beheer van de duinen!

We willen eindigen met een variant op Westhoff: "Staatsbosbeheer mag zich wel goed bewust zijn, welke rijkdommen het nog in haar natuurreservaten op Texel bezit. Laten we hopen, dat deze dienst voldoende middelen krijgt om de steeds grotere stroom bezoekers aan haar gebieden goed op te vangen, te begeleiden en voor te lichten".

De Werkgroep Landschapszorg Texel ijvert voor behoud van natuur en landschap op het eiland Texel.

De slufter is een internationaal waardevol natuurgebied (foto: Marc Jansen).